

Instagram: stela_knjige
Facebook: stela
www.stelaknjige.rs

NASLOV ORIGINALA

Giulia Caminito

L'acqua del lago non è mai dolce

Copyright © 2021 Giunti Editore S.p.A./Bompiani

This edition published in agreement with the Proprietor through MalaTesta Literary Agency, Milan.

Za izdanje na srpskom jeziku © Publik praktikum 2022

ZA IZDAVAČA

Marko Sabovljević

UREDNIK

Marina Sabovljević

LEKTURA I KOREKTURA

Borka Slepčević

DIZAJN KORICA

Tatjana Jović

SLOG I PRELOM

Studio Znak

ŠTAMPA

Alpha print, Zemun

TIRAŽ

1.000

IZDAVAČ

Publik praktikum, imprint Stela

Dobrovoljačka 10/I, Zemun

office@publikpraktikum.rs

011/4202 544; 011/4202 545

GODINA IZDANJA

2022

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige ne sme se kopirati ni prenositi u bilo kom obliku ili bilo kojim sredstvima, elektronskim ili mehaničkim, uključujući fotokopiranje, snimanje ili bilo koji sistem za skladištenje i pretraživanje informacija, bez pismenog odobrenja izdavača.

ĐULIJA KAMINITO

Voda u jezeru nikad nije slatka

Prevela s italijanskog
Gordana Subotić

Stela

SADRŽAJ

1. DOM JE TAMO GDE TI JE SRCE	11
2. POTOPLJENE JASLE	26
3. ZLI SU LJUDI KOJI NISU OSETILI BOL	40
4. SVET JE PREVIŠE HLADAN BAZEN	59
5. MELOLOG	82
6. LETI POMALO UMIREM	109
7. OVA KUĆA JE RASPAD	131
8. KAKVOG JE UKUSA VODA U JEZERU?	155
9. ZABRANJENO ZA MALOLETNE	176
10. POŽAR	201
11. NOĆAS JE MESEC PAO	225
12. SMRAD BENZINA	246
JEZERO JE ČAROBNA REČ	268
BELEŠKA AUTORKE	273

Svačiji život počinje od jedne žene, pa tako i moj, od riđokose žene koja ulazi u jednu kancelariju, na sebi ima lanenu haljinu, izvadila ju je iz ormara upravo za tu priliku, a kupila na tezgi u Porti Porteze, dobroj tezgi s firmiranom odećom po sniženim cenama, ne na nekoj s jeftinim krpama, već na onoj iznad koje visi natpis: RAZLIČITE CENE.

Ta žena je moja majka, u levoj ruci drži crnu kožnu aktovku, sama se isfrizirala, pomoću papilotni i laka, četkom je uvi-la šiške, ima zelene oči i potpetice, smerno niske kao za crkvu, kad uđe negde, kao da ispuni celu prostoriju.

Za radnim stolovima sede službenici, moja majka je tri sata provela na uglu zgrade, stežući tu aktovku na grudi, a kad priča o tome, kaže kako su joj noge bile kao od gume, a pljuvačka kisela.

Prilazi njišući bokovima, pre nje stiže njen parfem – njime je pokušala da zabašuri miris sočiva koje je kuvala za ručak, kaže: Došla sam kod gospođe Ranji, imam zakazano.

Ponovila je tu rečenicu pred ogledalom, zatim u tramvaju, u liftu i na uglu: imam zakazano.

Glasom umilnim, glasom veselim, glasom odlučnim, šapatom, zatim kao da je to nešto uobičajeno, a sad to izgovara jednoj gospođici bez burme, kose vezane na potiljku, koja je posmatra i vidi njenu lanenu haljinu, pomalo izgužvanu, i pohabanu dršku aktovke.

Gospođica gleda u rokovnik pred sobom. Kako se zovete?
Antonija Kolombo, kaže moja majka.

Gospođica temeljno proverava sastanke gospođe Ranji za-beležene u rokovniku, prstom brzo klizi i traži dotičnu Anto-niju Kolombo, ali je ne vidi.

Nema vašeg imena, gospođo.

Moja majka iskrivi lice na način koji je dugo proučavala, pitala se kakvu grimasu da napravi u tom času, morala je da prouči svaki trenutak, da detaljno zamisli šta će se događati, te joj je grimasa bila uverljiva, kao kod zauzete žene koja ne trpi nesposobnost i kašnjenje.

Moja majka kaže: Slušajte, još pre nedelju dana sam zakaza-la, ja sam advokatica i gospođa Ranji mi je potvrdila da će me danas primiti, mnogo kasnimo s predajom dokumenata.

Grimasa moje majke je lažna, ali njena muka je stvarna, kao što su stvarne tesne cipele i znojavi muškarci u tramvaju.

Njih dve se i dalje natežu, Antonija Kolombo navaljuje, ubeđena da tako treba, zauzeti stav i ne odustajati.

Ubedila je i gospođicu, kojoj se sad čini da ta riđokosa žena zna šta govori, a u kancelariji ionako niko ni pogled nije podi-gao s papira na kojima radi, jer još nije krenula rasprava.

Zato gospođica otvori vrata s pločicom na kojoj piše GO-SPOĐA RANJI, a moja majka uđe, prelazeći preko praga svoje budućnosti.

Ugleda drugu ženu u crnom kostimu sa zelenim tufnama, pa sačeka da se vrata zatvore za njom.

Ona i gospođa se odmeravaju, ovoj drugoj su ruke u fioci koju odmah zatvara, iza nje je biblioteka prepuna pravnih aka-ta, a moja majka zna da ona nikad ne bi mogla da ima sve te papire, jer papir zauzima prostor i košta.

A ko ste vi?, pita gospođa Ranji prekrstivši noge.

Antonija Kolombo, odgovori moja majka i doda: Nas dve se ne poznajemo, a ja nemam zakazano.

Nadire gusta, zbijena tišina koja traje nekoliko sekundi, dok Antonija ponovo ne progovori.

Vi me ne poznajete, ali na vašem stolu je moj predmet, zahtev za legalizaciju, sigurna sam da je tu, da sam i ja na toj gomili, stanujem u Ulici Monteroto 63, u stvari ne stanujem, jer mi nije priznata prijava boravka, to je nekih dvadeset kvadrata u suterenu, ali računi nisu na moje ime pa plaćam kaznu što sam se tu uselila, dala sam čak i avans da bih mogla tu da živim, pa bih sad to da regulišem, pet godina je već ovako.

Gospođa ustaje sa stolice i otkriva da nije naročito visoka, skida naočare, okrugle, s ramom od kornjačinog oklopa, ljuti to ih baca na sto, više na moju majku da izađe.

Ja sam već bila u drugim vašim službama, u svim službama, donela sam dokumenta koja ste tražili, udala se za čoveka koji živi sa mnom i usvojio je mog sina, onda sam ostala u drugom stanju, zasnovala porodicu, imam sve što se traži, kaže moja majka.

Gospođa ukucava neki broj na telefonu, potom tresne slušalicu, preti da će zvati policiju i kaže mojoj majci da odmah izađe, kako se samo usudila da uđe na prevaru, pa još glasnije ponavlja: Kako ste se usudili?

Moja majka onda sedne na pod prekrštenih nogu, lanena haljina joj se zadigla na belim pegavim butinama, podigne ruke iznad glave i kaže: Ja sam došla, zbog svoje kuće sam došla.

Ukipila se, ruke su joj ukočene, prsti rašireni, aktovka na podu, prazna, moja majka nije advokat i nema zakazane sastanke kod onih koji se nešto pitaju, ima krov nad glavom, stan iz kojeg je istrebila pacove i bubašvabe, izbacila špriceve i hoće to da reši.

Gospođa zaobiđe sto pa prođe pored nje namerno je zaključivši kolenom, onda otvori vrata i traži da joj ostali pomognu, kaže: Neka ludača mi sedi ovde na podu, vodite je.

Onda dotrče ona gospođica odranije, nekoliko muškaraca, čuvar i portirka i zateknu tu ženu-panj, moju majku, s rukama

podignutim ka tavanici, u lanenoj haljini koja se već sva zarozala, kamenog lica, kako iz sveg glasa psuje i bogoradi.

Nije sigurna da oni znaju šta znači doći do tačke kad se više ne može trpeti, posle jedne, druge, treće, četvrte, pete socijalne radnice, posle jedne, druge, treće, četvrte, pete zasede, posle jednog, drugog, trećeg, četvrtog, petog advokata po službenoj dužnosti, posle jednog, drugog, trećeg, četvrtog, petog službenika Stambene zadruge, posle jednog, pa drugog, trećeg, četvrtog, petog popunjenog obrasca, posle jednog, drugog, trećeg, četvrtog, petog računa i isto toliko kazni, opomena i pretnji.

Teraju je da ustane, na silu je podižu, onda je uhvate za ruke i noge i iznesu je, a njoj se otkopča gornji deo haljine i otkrije joj grudnjak bez žice, pune grudi, ispod pocepane suknje proviruje joj donji veš, moja majka je već poderala svoju finu haljinu i sad se rita i viče razgoropađena.

A ja kao da sam bila tamo, kao da sam stajala i gledala je iz prikrajka, osuđujem je i ne praštam joj.

1.
DOM JE TAMO GDE TI JE SRCE

Živimo u četvrti koju moja majka nerado naziva predgrađem, jer da bi bio u predgrađu, moraš znati šta je tvoj centar, a mi taj centar nikad ne videsmo, ja nikad nisam posetila Koloseum, Sikstinsku kapelu, Vatikan, Vilu Borgeze, Trg naroda, mi ne idemo na školske izlete, ako i izađem iz kuće, to je da bih otišla s majkom na pijacu u kraju.

Od tog stana veličine pet puta četiri metra, pamtim betonski plato i leje u kojima raste samo trava, nikome nije palo na pamet da tu posadi cveće, moja majka je čak i odbila da to uradi, jer posaditi znači ostati.

U stanu je kuhinja ugrađena u plakar i ležaj koji se izvlači ispod Marijanovog kreveta, kao i radijator na struju koji se uključuje retko i ako je baš hladno, poster Bitlsa iznad stola za kojim jedemo i četiri rasporene stolice, škripa kreveta kad moji rade ono, jer soba je samo jedna, a ne možeš izaći napolje ili se zatvoriti u kupatilo jer se i iz kupatila i spolja opet sve čuje.

Ta kuća sam ja kao devojčica i znam samo za to betonsko proširenje koje je kraljevstvo moje i mog brata, naše i više ničije, tu kopamo, skaćemo, kuvamo trave i mrave, pokretima u školi naučenim po zemlji prstima ispisujemo brojke, linije, trouglove i kvadrate na kojima sedimo i govorimo da su to naše kuće, tu mi živimo, unutar tih slika u prašini nacrtanih.

K-U-Ć-A, kažemo, dovoljno nam je nekoliko linija, zid i krevet, prozori, vrata.

To mesto, parče zemlje naših igara i naših prvih maštarija, postoji zato što je naša majka tako htela, najpre je bilo dom bubašvaba, ponekog pacova i mnogo špriceva bačenih s ulice kroz rešetku ili ispalih iz ruku onih što spavaju u ulazu zgrade.

Majka je obula duboke gumene čizme koje je uzela od mog oca, pa ih pokupila, jedan po jedan, ako naiđeš na špric, uvek je govorila, moraš ga skloniti, jer ako se neko dete ubode na iglu, i ti ćeš biti kriva što si se pravila da ga ne vidiš.

Kupila je otrov, tražila od oca da donese lopatu s gradilišta, pa stala da lovi, tamani i istrebljuje.

Posle višemesečnog rada, dvorište kojem su okrenuta bezuba usta našeg suterena očišćeno je, a ona nas je izvela za ruku rekavši: Igrajte se.

Da bi došla do tog stana, moja majka je tražila novac od bake da isplati rođake neke starice što je tu umrla.

U sirotinjskoj četvrti punoj zavisnika od heroina i staraca s jednom nogom u grobu, niko ne bi kupio tu rupu ubuđalih zidova, niti bi moja majka ikad mogla da sakupi novac za nju, tako da se nagodila s vlasnicima pa pokrenula proceduru za prenos vlasništva kako bismo se makar privremeno tu skućili, dok nam iz opštine ne nađu nešto drugo.

Mislila je da će to brzo ići, da će nekako uspeti, da će nam, dok mi tu čekamo, naći drugi smeštaj.

Dugo smo čekali, toliko dugo da je moja majka na kraju odustala, pa krenula da oriba i sredi pod, da okreći plafon i popravi slavinu nad sudoperom, jer ovi iz opštine Rim nisu nameravali da nam daju stan.

Sve se nekako držalo pomoću štapa i kanapa, poslednjim korenom za rastresit teren, sve dok moja majka nije ponovo zatrudnela, a moj otac – koji nije i Marijanov otac – doživeo povredu na radu kad je pao sa skele pa ostao nepokretan.

Dokumentima o bračnom statusu i usvojenju pridružila su se i ona o invaliditetu, zahtevima za socijalnu pomoć za

nezaposlene dodati su oni za dečji dodatak porodicama s više dece, kao i za besplatne jaslice za moju braću; živimo moljajući grad, gradonačelnika i Italiju da nam pomognu, postave nas na noge i brinu o nama, da nas ne zaborave, naš život je neprekidno moljakanje.

Kad su se rodili blizanci, ja sam imala šest godina, a Marijano nas je sve mrzeo, naročito našeg oca koji se iz mrzovoljnog čoveka pretvorio u nepotreban i naporan suvišak, kao pokvarena pećnica, usisivač koji ne skuplja prašnu, bojler iz kojeg posle pet minuta potekne hladna voda, stara pegla koju bi on da izbaci iz kuće.

Moj otac, poznat po šamarčinama i opsednutošću seksom, sad sedi nepomičan u invalidskim kolicima koje je moja majka nabavila iz bolnice preko nekih prijatelja, rukama podiže noge jednu po jednu i više ne večerava. Zašto uopšte jesti.

U toj kući su sad jedan nepokretan muškarac nalik statui, mermeru, pločicama, dovratku, niskim zidovima koji odvajaju zgrade, i jedna prezauzeta žena koja skuplja, premešta, riba, sređuje, lepi, truje, metlom izbacuje vodu iz kuće kad je poplave obilne kiše.

Nepokretan muškarac je moj otac, a ona je neumorna riđokosa žena po imenu Antonija Kolombo.

Igračke nemam, drugaricu tek pokoju, sve što imam ružna je kopija onog pravog: lutka sašivena od ostataka tkanina, polovna školska torba s crtežima neke druge devojčice, cipele s pijace, izlizanog đona i bez kutije, spakovane u najlon kesu, umesto božićnih lampica mandarine, umesto barbika njihove fotografije isečene iz časopisa.

Mislim da smo i mi ostaci tkanine, beskorisne karte u nekoj složenoj igri, izubijani klikeri koji se više ne kotrljaju; ostali smo nepomični na tlu kao moj otac, koji je pao s aljkavo postavljene skele na bespravnom gradilištu, a radio je bez ugovora

i bez osiguranja, i odozdo, s tog mesta gde smo pali, gledamo druge kako oko vrata stavljaju ogrlice s dragim kamenjem.

Blizanci su dva sićušna bučna stvorenjca koja spavaju u ogromnoj kutiji punoj pokrivača postavljenoj na kuhinjski sto, gde se vonj iz njihovih pelena meša s mirisom supe.

Marijanu i meni nije jasno zašto smo još uvek tu i zašto nijednom nismo pokušali da pobegnemo, planiramo u potaji, ja i taj tamnokosi dečak, trenutak kad ćemo pobeći, ali još nismo spremni da šmugnemo, da skrenemo za ugao svog života.

* * *

Jedva da poznajemo geografiju Lacija, regije u kojoj živimo, ulice Rima, svog grada – radijus kretanja nam se svodi na našu četvrt, budući da je sve izvan nje preskupo za nas, tamo niko ne bi davao mojoj majci na veresiju, niti bi pristao na razmenu: hleb i pršuta za jedan dan rada.

Teorija moje majke glasi: ko te ne poznaje, taj ti neće ni pomoći, tako da ostajemo tu gde se zna ko smo, gde ona može da izatka velike i male zaštitničke odnose i poznanstva.

Marijano je najstariji i svakog od nas doživljavao je kao uljeza što se upliće između njega i Antonije, koja je jedno vreme bila samohrana majka, te je njih dvoje tad bilo kao jedno kako bi preživeli.

Što se tiče mene, brat me trpi zato što nisam plačljivica i ćutke ga slušam, puštajući ga da na meni iskaljuje svoje demone, izmišlja svoje bajke, mračne i strašne priče, pustolovine u kojima uvek strada neka devojčica, a vuk bez izuzetka pobeđi. Između nas su četiri godine razlike, koje, kad si mali, izgledaju mnogo više, pa imam utisak da je on odrastao, bezmalo starac. Umeša se kad me neko gnjavi, zapravo, ja sam ta koja ima vrlo loše mišljenje o drugim devojčicama i gledam na njih s neodobravanjem, čini mi se da imaju nešto više od mene, ali još nisam našla način da se izborim s njima.

Ima jedna plavušica, u mojim očima Austrijanka, koja me zove Šišmišov Kljun jer, navodno, imam napućene usne, a ja se zato propinjem na vrhove prstiju u kupatilu kako bih proverila u ogledalu, nimalo mi se ne čini da nešto nije kako treba, a znam i da su šišmiši nekad bili miševi, a ne patke. Ali dečje uvrede ne moraju biti smislene da bi zbolele: biti drugačiji, s falinkom, nanosi ti štetu; s druge strane, kad si savršeno prilagođen, lakše ćeš se izmešati sa ostalima, ostati neprimetan. Mi smo ionako dovoljno unesrećeni, samo nam još nedostaju kljunovi i klempave uši.

Kad sam se požalila Marijanu, došao je pred moju školu, tražio da mu pokažem tu devojčicu, pa se proderao na nju: Da si umuknula, kretenušo, i raspalio je pesnicom.

Naježim se od divljenja prema njemu, kako je jednim gestom učutkao tuđe sitnoduše, trudeći se da zapamtim da uvek mogu računati na njegovu naprasitost.

Ali tim događajem nisu bile oduševljene ni nastavnice ni moja majka, koja mu je na dva dana vezala ruke na leđima rekavši mu da se snađe bez njih ili da traži pomoć za ono što ne može bez ruku; ako ne zna da ih koristi za šta treba, neće ih ni koristiti.

Antonija iznalazi različita rešenja za probleme, ona nas retko šamara ili šutira, radije nas ponečeg lišava.

Ako galamimo po kući, neće nam spremiti večeru, ako joj ne pomognemo s blizancima jer smo se zaigrali, neće nam spremiti užinu za školu ili će nam zapleniti pernicu; rođena je za štrajkovanje i razne vidove otpora.

Ima svoje stavove izgrađene ko zna kako, preuzete možda od bake, možda iz života, možda jednostavno u njoj začete, za veru ne mari, partiju je izgubila, sigurna je samo u pravdu, nepokolebljivo usredsređena na ono što je pravedno.

Ja obožavam cveće, ne ono malo stručaka što spontano iznikne u našem dvorištancu, sitne i krhke bele rade s proleća,

već ruže u tuđim vrtovima, jasmine i hortenzije koje viđam dok s majkom prolazim ulicom pa poželim da ih uberem.

Jednom sam to i uradila, jer sam htela da stavim latice ruža u plastičnu bocu, da se natope vodom, kao što to rade moje školske drugarice, pa se onda hvale svojim smrdljivim ali dragocenim parfemima iz kućne radinosti. Antonija me je videla kad sam ubrala ružu koja je štrčala kroz žičanu ogradu, to je bilo dovoljno da se rapslamsa rasprava.

Ne možeš uzimati ono što nije tvoje, opomenula me je.

Ali bila je na ulici, a ulica pripada svima, odgovorila sam.

Onda si još gora kradljivica, jer se ono što pripada svima ne dira, režala je moja majka.

Razbiti ili oštetiti nešto pravo je svetogrđe koje moja majka spremno ispravlja razmišljajući kako da ga sastavi ili mu nađe drugu namenu, ali kad je reč o onom što pripada svima, neumoljiva je: ne gazi se trava u parkiću, ni papirić ne sme da se baci pored korpe, ne kidaju se ruže iz tuđih bašta, ne uništavaju se knjige iz biblioteke.

Opsednuta je knjigama, jer je u kući, naročito otkako je moj otac u invalidskim kolicima, a nemamo televizor već samo radio, jedina razonoda čitanje, a kako nemamo ni mesta ni novca za knjige, pozajmljujemo ih od svih živih. Zato su one za nas relikvije, sve uredno složene, s rokovima vraćanja koje moja majka redovno beleži i požuruje nas da ih na vreme završimo, proverava da ih nismo umazali ili izgužvali, ako se to pak desi, odvuče nas u biblioteku da se izvinimo bibliotekarki i ostaloj deci, a onda plati, iako joj kažu da nema potrebe: Ima, i te kako.

Kad se ipak osmelim da joj kažem kako ono što je svačije zapravo nije ničije, opomene me: Izbij to sebi iz glave ili ćeš postati zla žena.

* * *

Antonija se više ne oblači lepo, izlazi u stvarima koje nosi po kući, znojava i sa štipaljkom u kosi, lice joj je ovalno, na

slepoočnicama suženo, ima duge trepavice, nos nit joj se ističe nit se krije; nije mršava ali ni punačka, koža joj je zdrava.

Stalno nam govori da je važno izgledati zdravo, nije dobro imati tanke noge, a upala lica izazivaju strah.

Antonija je zaključila da mora biti uporna ako nešto hoće da ostvari, izašla je na njihovu scenu kao reflektor koji se otkačio s tavanice i pao na pozornicu: nehotice i opasno. Morala je da osvetli druge i njihova dela i sad ju je obuzela pomama glavne junakinje.

Antonija je disfunkcionalna žena, očajna i nevoljena, s gomilom dokumenata, koja je naposljetku našla jednog službenika naoko srdačnijeg od ostalih, pa napisala njegovo ime na cedulji: Muri Franko.

Sad me slušaj, Muri Franko, ja sam Antonija Kolombo i dok mi ne pomognete, dolaziću da te tražim, kaže moja majka predajući mu jednu po jednu fasciklu.

Muri Franko se trudi da bude ljubazan. Ako je gospođa ovamo došla na prevaru, a naša uprava to nije zaboravila, teško da će njen predmet biti povoljno rešen.

Antonija Kolombo ne popušta. Onda ćemo pedeset puta staviti moj predmet na tvoj sto, stavljaćemo ga sve dok ne postanem toliko nepodnošljiva da više nećete moći da me ignorirate. Četvoro dece imam, a sad i muža invalida.

Mesec dana je tako dolazila, pa dva-tri, ako bi zatekla nekog drugog s kojim bi morala sve od početka, rekla bi da će doći sutra ili bi ponovo zakazala.

Nama je, kad bi se vratila kući, o tom Franku pričala kao da je apotekar ili prodavac iz kioska u kraju, poznat čovek iz poznatog i sigurnog okruženja, a mi ne možemo da ga zamislamo, liči nam na nekog uljeza, nije nam jasno šta on to čini za našu majku i već postajemo ljubomorni, naročito Marijano.

Tvoj otac ni da zucne što se ona viđa s tim čovekom, prebacio mi je brat jednog dana kao da sam ja za to kriva, pre svega zato što imam oca kojeg on nema i ne želi.

A šta da kaže?, uzvratim i posmatram oca koji sedi, točkove kolica uglavio je između nogara od stola, na kolenima mu raširen *Manifesto*, najmanje pola sata je na istoj strani, mislim da je i zaboravio šta čita.

Nešto, odgovori Marijano pa se zapilji u njega prekorno, onako kako ga uvek gleda.

Tata se ugasio, potišten je, a ja mu pridem pa mu spustim ruku na koleno, iako ne može da je oseti i pitam ga ko je taj Franko i hoće li mu on nešto reći.

Tata me ne gleda, ali kaže: Ućutkaj brata.

On i Marijano ukrstili su poglede, jedan s kolica, drugi s kreveta, jer uvek su u istoj sobi, niti mogu da pobegnu jedan od drugog, niti se mogu praviti da nešto nisu čuli.

Uhapsili su je, dodaje moj otac, dok Marijano besno navlači patike, hoće da izađe na trčanje.

Koga?, pitam, spuštajući pogled na novine.

Ovu ovde, upravnicu, objašnjava mi otac, ali ja ne znam šta je to upravica i čime upravlja, među odštampanim rečima tragam za nečim što bi mi pomoglo da dokučim, te tako pročitam ime na kojem mu počiva prst: Vitorija Ranji.

Ne znam ko je ta, ponovo pročitam njeno ime, Vitorija Ranji, ponavljam naglas, uto moja majka ulazi u kuću, nosi kanticu deterdženta za podove, nikad se ne vraća praznih ruku, stalno vuče neke tegle, plastične boce, daščice parketa – ono što drugima više ne treba, nama će sigurno dobro doći.

Šta Vitorija Ranji?, pita spuštajući kanticu na sto za kojim sedimo. Gde je Marijano?, doda, ali Marijano je ne udostoji ni pogleda već izađe, ne svedočeći prvom likovanju naše majke, ne vidi njeno lice na kojem iščezavaju bore i brazde

od mrštenja na čelu, ne može da uhvati iskru u njenim očima, usne koje se izvijaju.

Antonija istrigne novine iz ruku mog oca i čita, onda još jednom, potom vidim kako joj osmeh podrhtava, vidim svoju majku kako plače.

Posmatram je, zgranuta, skoro da ne pamtim kad sam je poslednji put videla da plače, čak ni dok je, u bolnici, rađala blizance, ni kad joj je baba umrla i moj otac pao.

Pokrenuli su prekršajni postupak protiv nje, kaže kroz suze, a ja ne mogu da dokučim da li je srećna ili joj je krivo.

Je l' ti to bila prijateljica?, pitam bojažljivo, a ona prasne u smeh, oči su joj još pune suza, ali se grohotom smeje.

* * *

Antonija treba da pokaže tim ljudima šta nam sve nedostaje, nemamo tople vode, iz zidova vire gole žice, prostor je skučen za sve nas, nema dovoljno dnevnog svetla, a i to što ima slabo je i čkiljavo, ali ona uporno ponavlja: Snalazimo se, važno da je čisto.

Nova upravnica je došla iz Centra za socijalni rad, pa kad je u našoj dokumentaciji pročitala da četvoro dece živi u dvadeset kvadrata, uzela je crveni flomaster i na prvoj strani zabeležila: HITNO.

Tad su se i ostali iz opštine zainteresovali za nas i došli da vide gde živimo, zatekli mog oca kako sedi na krevetu i ni dobar dan ne kaže, blizance kako se drže majci za suknju i samo što je ne obore, kesu s njihovim stvarima pored ormara, kartonsku kutiju u kojoj spavaju, priljubljeni jedan uz drugog, tek treba da osete kako je to spavati sam.

Marijano je napolju, u dvorištu, čujemo ga kako se dere, pravi se da je u opasnosti, uzvikuje upomoć oponašajući glas odraslog čoveka, a moja majka kaže: Ne brinite, dobro mu je, samo voli da je u centru pažnje.

Tih uljeza je dvoje i s njima naša kuća izgleda još manja, sad je kao neka ostava ili pomoćna prostorija iza radnje, sobičak u kojem se drže sredstva za čišćenje i metle.

Policija, pišti Marijano spolja, pa baci petardu.

Ono dvoje beleži, mojoj majci postavljaju pitanja o stanju nekretnine, a kad odu, moj otac se s naporom opruži na stranu i zahrče, ja grickam sirovu šargarepu, majka gleda Marijana s praga: Barabo jedna, dovikuje mu, to su bili ljudi iz opštine, za večeru ćeš da jedeš suva 'leba.

Dve nedelje kasnije nova upravnica telefonira mojoj majci, spisak za dodelu stanova je, kao što znamo, dugačak, a naš predmet je dugo mirovao, ali ona želi da što pre odemo odatle, previše je to malo za nas, našla nam je jedan stan koji ne može zvanično i trajno da nam dodeli, ali potpisaoće pravo na privremeno korišćenje i do nove odluke, možemo tamo da živimo.

To parče papira moja majka je kopirala desetinu puta i nosi ga u sve nadležne ustanove, u poštu, banku, poresko, drži ga u novčaniku i okačeno na zidu, čuva ga uz naše lične karte i kutijice s prvim ispalim mlečnim zubima.

Marijano i ja se zbunjeni i zabrinuti opraštamo od svog parčeta betona.

Naš novi dom se nalazi u četvrti za imućne, na Trščanskom bulevaru, nedaleko od poslovnih zgrada i banaka, peške možemo da stignemo do Vile Torlonije i Vile Ada, za deset minuta smo u diskoteci *Pajper*, prva četvrt do naše je Parioli, najbogatiji kraj u gradu, u toj zgradi s dva unutrašnja dvorišta i šest spratova opština ima samo jedan stan, onaj koji je nama dat na privremeno korišćenje.

Tako smo mi sa svojim kartonskim kutijama, drangulijama, kaktusima u čašicama od jogurta, teglama od pasulja u kojima držimo četkice za zube, vešalicama za odeću sklepanim od kartona i selotejpa, gaćama nabacanim u velike kese za smeće, sa svim tim, osvojili svoje novo boravište.

Stan ima tri spavaće sobe, kuhinju, malu dnevnu sobu, pravo predsoblje, do kojeg vode pravo stepenište i prava vrata, u kupatilu je prava kada, pravi je i šporet, roletne.

Marijano i ja spuštamo dve najlon kese sa svojim polovnim igračkama na sredinu sobe koja nam se čini prevelikom za nas, bezmalo uliva strah.

Otkad smo se preselili, loše spavam, teram brata da držimo upaljeno svetlo i svaku noć se budim u ponoć, s nepogrešivom preciznošću, izmučena košmarom kojeg nikad ne mogu da se setim, znam samo da obično padam a nema nikog da me pridrži.

Noću više ne čujem očevo glasno disanje ili blizance koji plaču, vidim samo Marijana, koji ustaje i prilazi prozoru, gleda dole na ulicu.

Stanari ispod nas počinju da se žale jer blizanci nikad ne spavaju, jer Marijano i ja previše bučno hodamo, jer moja majka preglasno pušta radio dok pere sudove, jer moj otac svako jutro psuje – umesto da kaže kakav divan dan, on postrojava sve svece na nebesima.

U tom novom zdanju postoji etažno vlasništvo, postoji upravnik zgrade, postoje sastanci stanara na koje mi nismo pozvani jer nismo vlasnici stana, nismo ga kupili, za razliku od njih, mi smo oni kojima još ništa ne pripada.

Dvorište je puno ruža – žutih, crvenih, bledoružičastih – i voćki, ali ne smemo da ih diramo, niko ne sme, svakog ponedeljka dolazi baštovan da ih naprska nečim smrdljivim.

Prvog popodneva kad smo Marijano i ja sišli da se igramo ispod prozora, odozgo nas je zapljusnula kofa vode; jednoj gospođi smeta što pravimo buku.

Marijano joj dovikne: Govnaro!

A ona odvraća da će zvati karabinijere.

Majka nas grdi, kaže Marijanu da prestane da se dere, da su ti ljudi tu došli pre nas i da ovde ne možemo kao u starom stanu, moramo se prilagoditi ostalima, poštovati ih.

Nabavka namirnica u toj četvrti za nas nije nimalo lak zadatak, jer je tu sve preskupo; u novu školu smo stigli na sredini školske godine i učiteljice kažu da smo u takvom zaostatku da bi trebalo da ponavljamo razred, mog brata stalno izbacuju sa časa, a ja sam prepolovila fond reči, dajem krnje odgovore, pišem nesigurnim rukopisom i strašno zavidim svim ostalim devojkama na njihovom izgovoru *o* i *m*.

Jedina prijateljica moje majke u toj zgradi je portirka, oniža gospođa poreklom sa Sicilije, ne naročito pričljiva, ali brza i pedantna u čišćenju, sluša svačije žalopojke, probleme, svađe i nikad ne priča o svojim, razvrstava pristiglu poštu, ima tablu za ključeve od stanova i podruma, od svake brave u zgradi, nisu obeleženi nazivima kako bi se lakši razlikovali, samo ona zna šta koji otvara, to je njena tajna.

Portirka se zove Nuncija, ima ćerku Robertu, koja je, kao i moj otac, u invalidskim kolicima, ali ona nije pala, tako je rođena, ne govori najbolje, glava joj često pada, a pogled joj se ukoči i postane bezizrazan kao da iza njega nema ničeg.

Na povratku iz škole uvek zastanem u dvorištu i ako me niko ne vidi, bacim torbu na zemlju pa odem do fontane na sredini, bele i prljave, u kojoj kruži šest crvenih riba. Satima držim ruku uronjenu u vodu pokušavajući da ih pomilujem, a one se izmigolje i pobegnu, potom se primaknu, ja onda mešam vodu i mešam, pa dlanova savijenih kao školjka pokupim grančice što plutaju po površini.

Čini mi se da je to igra koja nikome ne može da smeta, ribe i ja ne galamimo, osim toga, pravim im društvo, ne izbacujem puno vode i nikad je ne pijem.

Ima jedna tačka u dvorištu do koje sunce dopire čak i zimi, kutak iz kojeg se, kad podigneš pogled, vidi krajičak neba, trougao tek toliki da zaboraviš da si usred grada. Tu Nuncija doveze kolica sa svojom ćerkom, jer se Roberti sviđa što je

sunčano. Njihov stan, nedaleko od portirnice, najmanji je u zgradi i, srećom, do njega nema mnogo stepenika, ali nema ni mnogo vazduha i svetla u njemu.

Roberta je tiha devojčica, ponekad kao da grgolji, oblizuje usne, oteže kad govori i postavlja pitanja koja samo njena majka razume, ali bez po muke ume da pokaže kako želi da sedi tu na suncu.

Primećujem da mnogi iz zgrade prolaze ne pozdravljajući je, i mene gledaju popreko i samo produže, ribe i ne vide, a ja onda kažem: Zdravo.

Naglas, svakom, da bih videla šta će uraditi, hoće li uzvratiti; neki promrmljaju dobar dan ili dobro veče, drugi baš ništa, ni toliko se ne potruče.

Ima jedna Nemica što nas strogo gleda s prozora, ili se šetka tamo-amo kad siđe u dvorište, smeška se drugim gospođama, ali nama ne, pogleda me podbočivši se, izmakne se, onda ode do portirke da se žali, pa se vrati, jednog dana je bila sva zajapurena – ona vojnik, ja razbojnik – ustremila se na mene pa mi izvukla ruke iz vode.

Dosta, upropastićeš to, dere se piskavo, ima nebeskoplave oči i visoko čelo.

Sva ta pometnja prepala je ribe koje su se uskomešale u svom kazanu, ispravljenih repova, očajnički zureći, Roberta se uznemirila pa stala da udara stopalima, a Nemica je nastavila da me steže za ručni zglobov i gura ka ulazu i stepeništu koje vodi do našeg stana.

Idi, naređuje mi sva usplahirena, a ja se penjem, preskačem po dva stepenika i tražim svoju majku.

Zatičem je s jednim blizancem oko vrata, drugi je na stolu golišavih nogu, vrcka guzom kao da pleše.

Mama, kažem joj, sva oznojena od trčanja uz stepenice. Nemica me je izgrdila zbog fontane, kaže da ću je upropastiti.

Koliko puta sam ti objasnila da ne možeš da se igraš u dvorištu, ovde nije kao u starom stanu, ta fontana je samo ukras, razumeš? Nije za igru, služi samo da ulepša zgradu, kao mašina.

Ja sam samo ćutke gledala ribe, čemu tim glupacima služi nešto lepo što niko ne sme da pipne?, odvrtila sam.

A čemu služe ogrlice, čipke i šustikle? Ničemu, ne služe ničemu pod milim bogom, samo ulepšavaju, i to je sve.

Narednih dana prolazim pored fontane gledajući je kao izgubljenog ljubavnika, ribe su nakit, a ruže šminka za ulepšavanje, ali niko ne mari za njih.

Uskoro primećujem da Roberta više ne sedi na svom mestu, iako ima sunca, više ne silazi u dvorište, primetila je i moja majka, pa otišla da pita zašto.

Otkrila je kako je to Nemica zahtevala, rekla je portirki da njena ćerka sedi tu i balavi, što nije nimalo lep prizor, da je dovoljno što su se *oni* doselili – ja i moja porodica – da obaramo vrednost stanova u toj zgradi.

Onda moja majka reši da je sačeka, povede blizance, Marijana i mene i naredi nam da stanemo uza zid i skinemo majice, skine i ona svoju, ostane samo u grudnjaku naslonjena na zid kao da je osuđena na streljanje, pa kad naiđe Nemica s mužem, obrati joj se: Ako ne pustite devojčicu da siđe u dvorište, mi nećemo mrdnuti odavde, svaki dan ćemo stajati ovde, ja i moja deca, goli, iz protesta.

Dere se, ljudi izlaze na prozore okrenute ka dvorištu, Nemica se ukipila kô čiviluk, kô drvena Marija, pa kaže: Zvaću karabinijere.

Zovite ih, mi odavde ne mrdamo. Kako možete jedno dete da lišite sunca? Devojčicu koja ne može da hoda? Ja ću to reći karabinijerima, i ako nas najure, vratićemo se, ne znate vi koliko ja mogu da budem uporna kad nešto rešim, ne možete ni da zamislite.

Umešao se Nemičin muž, njih dvoje galami, a mi i dalje stojimo polunagi uza zid. Marijano je skinuo pantalone pa ostao u gaćama, ja sam zadigla suknju.

Spremni smo na revoluciju.

Vidite li ovu kapiju?, pita nas Nemičin muž, koji je sigurno desetak godina stariji od nje. Mi smo je vratili tu posle rata, jer su je fašisti ukrali, ova zgrada ima istorijsku vrednost, napominje, smireno ali krajnje netrpeljivo, i možda je upravo ta prividna smirenost još više ozlojedila moju majku.

A ko su sad fašisti, a? Vama je kapija važnija od dece, ne date im da se igraju, ni dobar dan da im kažete ili da ih pomilujete u prolazu, ni u ćošku od vas ne smeju da sede, kakvi ste vi to ljudi? Ja sam umalo sidu zakačila da bih svojoj deci obezbedila malo mesta za igru.

Ridokosa žena se udari u grudi, potom načini gest kao da se ubada iglom u venu.

Njih dvoje ne zna šta da kaže, ćute.

Mi se, na ugovoren znak, obukosmo, pa u koloni krenusmo kući za Antonijom, koja dobacuje da ćemo se vratiti.

I vratili smo se, tog i narednih popodneva posle škole, da sablažnjavamo ljude iz zgrade, sve dok Roberta nije povratila svoje mesto na suncu.

Treba biti uporan, sve dok ne uspeš, ako navaljuješ, nema toga što može izdržati pod pritiskom, objašnjava moja majka Marijanu, kad je videla Robertu s frotirskom portiklicom kako, naoko srećna, maše rukama i izvrće zglobove.

Naša majka je kao junakinja nekog stripa, kao Ana Manjani u nekom filmu, galami, ne predaje se, ućutkuje sve odreda.

Marijano i ja stojimo u hodniku ispred svoje sobe, u šortsevima i ukočenih nogu, netremice gledamo svoj strah u oči: strah da nikad nećemo biti kao Antonija, da nikad neće biti dovoljno šta god da učinimo, da nijednu bitku nećemo dobiti.